

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Ter introductie

DE DRAMATISCHE VERKIEZINGSNEDERLAAG van het CDA (en de overwinning van de PVV) dreunt nog na in Den Haag. Een eerste reflectie op de gevolgen en de te nemen stappen vindt u in deze CDV. In de rubriek DWARS gaan Gerd Leers en Hans Helgers in de slag rond de stelling 'Het CDA moet in de oppositie'. Ongetwijfeld zal de winst van de PVV en het uit elkaar vallen van het traditionele politieke landschap ook voldoende stof tot nadenken bieden voor komende edities van CDV.

Een van de klachten over de afgelopen verkiezingscampagne was dat deze ging over zaken van verengd economisch binnenlands belang. Veel gedoe over berekeningen van het CPB, fictieve koopkrachtplaatjes, hypothekrenteaftrek en de toestand van 'onze' economie. Maar visies over belangrijke ontwikkelingen buiten onze landsgrenzen, bijvoorbeeld de euro-crisis en Europa, de klimaat- en de voedselcrisis, bleven volslagen uit beeld. Zelfs over internationale veiligheid en Uruzgan is met geen woord meer gerept, nadat er nota bene een kabinet om gevallen was – alsof deze kwestie sowieso alleen maar om binnenlandse politieke redenen was uitgevochten.

* * *

Vanaf 2002 is het altijd al de missie van CDV geweest om over partijpolitieke grenzen en de grenzen van de Haagse politiek heen te kijken. Naast het agenderen van belangrijke maatschappelijke thema's als beroepszeer en de kwaliteit van het onderwijs, heeft dat de afgelopen jaren ook geleid tot een aantal uitgaven over internationale kwesties rond bijvoorbeeld oorlog en vrede, de toekomst van Europa en de veranderende machtsverhoudingen in de wereld.

In deze bundel van CDV, *Het andere Midden-Oosten*, staan de ontwikkelingen in het Midden-Oosten centraal. Veelal wordt het Midden-Oosten

als een brandhaard van geweld opgevat, waarbij het Israëlisch-Palestijnse conflict welhaast als het explosiefste voorbeeld geldt.

Daarnaast worden vaak de gemiddeld lage inkomens van de Arabische bevolking genoemd (alleen de top laag profiteert van de enorme oliereserves), de hoge graad van analfabetisme en de slechte volksgezondheid. Er zou niet alleen sprake zijn van een beroerde sociale ontwikkeling, maar ook van *poor political governance*, met autoritaire regimes in Iran, Syrië, Jordanië en Marokko tot aan de Golfstaten en Saoedi-Arabië.

Hierbij is de idee dat de hele wereld verandert behalve het Midden-Oosten, dat op een of andere manier niet in staat is mee te gaan in de vooruitgang en de vaart der volkeren. Vanuit religieus perspectief zien we de these van de uitzonderingspositie van het Midden-Oosten bijvoorbeeld weerspiegeld in de gedachte dat islam (of de vermeende ‘zuivere’ kern ervan) en democratische ontwikkeling niet samen kunnen gaan. Als er al verandering ‘ten goede’ mogelijk is, dan zou dat alleen op basis van interventies van externe machten c.q. het Westen tot stand kunnen komen. Hoe bedrieglijk de gedachte van *Middle Eastern exceptionalism* is, laat de recente militaire interventiepolitiek in het Midden-Oosten zien. Ten minste kan hierover gezegd worden dat ontwikkelingen richting vrede en democratie zich niet eenvoudig laten opleggen.

Is er om ontwikkelingen in het Midden-Oosten beter te kunnen begrijpen niet een andere focus nodig? Is het niet mogelijk ook de ongekende, diverse en dynamische ontwikkelkrachten van binnenuit aan het licht te brengen? En wat levert het bezien van deze krachten in de samenleving dan op?

* * *

Deze cdv bestaat uit vier delen. In het eerste deel, *De kracht van diversiteit en dynamiek*, wordt het Midden-Oosten als eenheid geproblematiseerd, evenals het onvermogen van het Midden-Oosten tot enige positieve ontwikkeling. Een soortgelijk negatief geïnterpreteerd beeld van interne eenheid speelt overigens ook een belangrijke rol bij de beeldvorming van het Westen in het ‘Oosten’, zoals betoogd wordt in het tweede deel, *Beeldvorming en ideologie*. Joris Luyendijk zal hierin op zijn beurt laten zien dat ‘ons’ beeld van het Midden-Oosten sowieso vertekend is.

Het derde en vierde deel beslaan het grootste deel van deze uitgave. In *Ontwikkelingen* staat de vraag centraal in hoeverre respectievelijk religie, bevolking of economie bijdragen aan de vermeende uitzonderlijke positie die het Midden-Oosten in de wereld inneemt. Het meest pessimistisch toont zich hierbij de internationaal bekende auteur Gunnar Heinsohn, die in bevolkingsexplosies die voornaamste oorzaak van geweld ziet. Voor cdv schreef hij een op het Midden-Oosten toegespitst artikel waarin Libanon, Gaza en Afghanistan als schokkende voorbeelden worden opgevoerd.

In *Hotspots* staan vier landen centraal. Naast Israël/Palestina – met bijdragen van onder anderen Maxime Verhagen en Hans van den Broek – zijn dat Iran, Saoedi-Arabië en Irak. Het gebruikelijke westerse beeld van deze landen moet genuanceerd worden; de situatie is zeker niet alleen maar zwart-wit en dat biedt hoop voor verandering, hoe klein ook.

De algemene teneur van de bundel is hoe gevaarlijk en misleidend het is om het Midden-Oosten louter als een bron van stagnatie, terreur en conflict te zien, niet in de laatste plaats vanwege het basale gegeven dat hier mensen wonen als u en ik, die niets méér willen dan een leefbare toekomst.

Zoals altijd vind u in deze CDV weer een aantal gedichten en boekbesprekingen. Zo laat Frank van den Heuvel zijn licht schijnen over *Een schreeuw om recht* van Dries van Agt en beschouwt Peter Bootsma kritisch Albert Kerstens biografie over Joseph Luns.

Ten slotte wil ik behalve de auteurs en de dichters ook de vertalers van de bijdrage van Heinsohn en het interview met Bayat hartelijk dank zeggen voor hun bijdrage aan de bundel!

Jan Prij, redactiesecretaris *Christen Democratische Verkenningen*